

محدودیت‌های زنان در حقوق مدنی، با تأکید بر کرامت انسانی در ایران

نویسندگان:
علی داریایی
مرتضی بختیاروند

انتشارات اریتین

۱۳۹۴

نشان سرشتی و فرهنگی ایران

سرشناسه: دارائی، علی، ۱۳۴۹-

عنوان و نام پدیدآور: محدودیت های زنان در حقوق مدنی، با تاکید بر کرامت انسانی در ایران/

نویسندگان: علی دارائی، مرتضی بختیاروند؛

مشخصات نشر: اندیمشک: اریترین، ۱۳۹۴.

شابک: ۶-۲-۹۵۹۰۹-۶۰۰-۹۷۸

مشخصات ظاهری: ۱۵۸ ص.

وضعیت فهرست نویسی: فیا

شناسه افزوده: مرتضی بختیاروند، ۱۳۶۰-

موضوع: کرامت انسانی - جنبه های مذهبی - اسلام

موضوع: زنان - وضع حقوقی و رانیز ایران

رده بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۱۳۴

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ م ۲۳/۵/۵۰۸۷

شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۳۰۹۲۹

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ م ۲۳/۵/۵۰۸۷

عنوان و نام پدیدآور: محدودیت های زنان در حقوق مدنی، با تاکید بر کرامت انسانی در

ایران / نویسندگان: علی دارائی، مرتضی بختیاروند،

مشخصات نشر: اندیمشک: اریترین، ۱۳۹۴-

ناظر فنی: لیلی صابری نژاد

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۴

شابک: ۶-۲-۹۵۹۰۹-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال

طراح جلد: جلال صابری نژاد

صفحه آرای: جلال صابری نژاد

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

خوزستان: اندیمشک: پاساژ وفایی انتهای راهروی سوم، انتشارات اریترین، صاحب امتیاز: لیلی صابری نژاد

تلفن: ۰۹۱۶۷۷۵۶۰۱۲ - ۰۹۳۸۶۵۴۳۵۲۵

EritrinBook@gmail.com

فصل اول: بررسی حقوق عمومی زنان

مبحث اول: تاریخچه حقوق و جایگاه زن در تاریخ	۱۹
گفتار اول: حقوق و جایگاه زنان قبل و بعد از اسلام	۲۳
۱- حقوق و جایگاه زنان در قرآن و احادیث و روایات	۲۴
۲- حقوق و جایگاه زنان در جهان پس از انقلاب صنعتی	۳۳
۳- حقوق و جایگاه زنان در ایران	۳۶
۴- حقوق و جایگاه زنان در غرب	۳۹
گفتار دوم: کرامت انسانی و تساوی حقوق زنان در برابر قانون	۴۲
۱- تساوی حقوق زنان در برابر قانون در قوانین داخلی ایران	۵۲
۲- تساوی در برابر قانون در کنوانسیون‌های بین‌المللی تطبیق آن با قوانین داخلی ایران	۵۵
۳- تفاوت‌های زن و مرد و برابری حقوق	۵۸
گفتار سوم: بررسی نمونه‌های از حقوق عمومی زنان	۶۲
الف: حق انتخاب کردن (حق رأی)	۶۲
ب: حق تحصیل و آموزش	۷۴
ج: حق برخورداری از دادرسی و محاکم عادلانه	۷۶
د: حق تابعیت	۷۷
تحلیل حقوق عمومی زنان از نظر نگارنده	۷۸

- مبحث دوم: بررسی مبانی و تاریخچه کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان ۸۰
- گفتار اول: تبیین مفاهیم ۸۰
- الف): مفهوم کنوانسیون ۸۰
- ب): مفهوم الحاق (Necession) ۸۱
- ۱- الحاق از دیدگاه کنوانسیون رفع اشکال تبعیض از زنان ۸۲
- ۲- چگونگی الحاق جمهوری اسلامی ایران به معاهدات بین المللی ۸۲
- گفتار دوم: مفهوم تبعیض ۸۵
- الف): مفهوم لغوی اصطلاح تبعیض ۸۵
- ب): تبعیض از دیدگاه کنوانسیون رفع تبعیض نسبت به زنان ۸۶
- ج): تبعیض در حقوق از دیدگاه اسلام ۸۸
- د): مساوات و عدالت ۹۰
- ه): عدالت و مساوات در کنوانسیون رفع تبعیض نسبت به زنان ۹۳

فصل دوم حقوق خصوصی زنان

- مبحث اول: حقوق خانوادگی ۹۹
- گفتار اول: حقوق خانوادگی در قوانین جمهوری اسلامی ایران ۹۹
- الف): حق تشکیل خانواده ۹۹
- ۱- سن ورود به ازدواج ۱۰۱
- ب): حقوق دوران زناشویی ۱۰۱
- ۱- حضانت ۱۰۵
- ۲- ولایت ۱۰۵
- ۳- قیمیت ۱۰۸
- ۴- حق طلاق ۱۱۰

گفتار دوم: حقوق خانوادگی در کنوانسیونهای بین المللی و تطبیق آن با قوانین داخلی ایران.....	۱۱۶
مبحث دوم: اهلیت و مالکیت	۱۲۵
گفتار اول: اهلیت و مالکیت در قوانین ایران	۱۲۶
الف): اهلیت	۱۲۶
ب): حق مالکیت	۱۲۷
ج): اهلیت و مالکیت در کنوانسیونهای بین المللی و تطبیق آن با قوانین داخلی ایران	۱۲۹
مبحث سوم: حق ارث	۱۳۴
گفتار اول: مستندات قانونی حق ارث در قوانین جمهوری اسلامی ایران	۱۳۴
گفتار دوم: طرح یک سن	۱۳۶
گفتار سوم: حق مسکن، انتخاب اقامتگاه، حق سکونت و حق داشتن اقامتگاه	۱۳۹
الف): داشتن مسکن	۱۳۹
۱- حق داشتن اقامتگاه	۱۴۲
۲- حق مسکن و انتخاب و در کنوانسیونهای بین المللی و تطبیق آن با قوانین ایران	۱۴۷
نتیجه گیری	۱۴۹
پیشنهادهات	۱۵۱
منابع و مآخذ	۱۵۶

چکیده:

کتاب حاضر بر این است که با مطالعه تطبیقی حقوق زنان در اسناد معاهدات بین‌المللی و قوانین جمهوری اسلامی ایران پردازد.

هدف کلی کتاب، بررسی حقوق عمومی و خصوصی زنان به ویژه بررسی شرایط زنان ایران در اسناد و معاهدات بین‌المللی و قوانین داخلی جمهوری اسلامی ایران و همچنین بیان مغایرت اشتراک و افتراق در اسناد فوق می‌باشد. در این راستا سعی شده است که از روش کتابخانه‌ای استفاده شود.

این کتاب در دو بخش و به صورت تطبیقی به نگارش درآمده است که در بخش اول تلاش شده است حقوق عمومی زنان از قبیل: حق تساوی در برابر قانون، جایگاه زنان قبل و بعد از اسلام، حقوق و جایگاه زنان در قرآن، حقوق و جایگاه زنان ایران، حقوق و جایگاه زن در غرب، کرامت انسانی و تساوی حقوق زنان در برابر قانون، تفاوت‌های زن و مرد و برابری حقوق، در اسناد و معاهدات بین‌المللی و همچنین قوانین جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار گیرد.

در بخش دوم نیز حقوق خصوصی زنان از قبیل: حقوق خانوادگی، حقوق کیفری، اهلیت و مالکیت، حق ارث، حق مسکن و اقامتگاه بررسی قرار گرفته و موارد اشتراک و افتراق آنها نیز بیان گردیده است.

«کلید واژگان: حقوق عمومی زنان، حقوق خصوصی زنان، تبعیض، کنوانسیون»

مقدمه ...

در رابطه با حقوق زنان با توجه به محدودیت‌های مختلفی که با آنها دست به‌گریبان‌اند، موضوعی قابل تحقیق در تمام جوامع و برهه‌های تاریخی است. شناسایی و تحلیل حقوق زنان در یکی دو سده‌ای اخیر اهمیت زیادی پیدا کرده است. زیرا بر اثر تحولات فکری، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، زنان در پی نقش مؤثر و آشکارتری در جامعه بوده و به این منظور حقوق سیاسی و اجتماعی متعددی را مطالبه کرده‌اند.

این مطالبات و تلاش‌ها گاه به صورت حرکت‌های فکری، سیاسی و اجتماعی گسترده و گاه با ابعاد جهانی طاق گرفته و دستاوردهای فراوانی داشته است. به خصوص از نیمه دوم قرن نوزدهم به بعد با شکل‌گیری میثاق‌ها، کنوانسیون‌ها، تشکل کنفرانس‌ها، صدور بیانیه‌ها و تنظیم اسناد بین‌المللی، حقوق زنان در برهه‌های مختلف، نظامی حقوقی یافت.

در اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۴۸، کنوانسیون رفع هر نوع تبعیض نژادی مصوب ۱۹۶۵؛ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۹۶۶، میثاق بین‌المللی حقوق بین‌المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۹۶۶، کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر مصوب ۱۹۶۹، کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان مصوب ۱۹۷۹، شور آفریقایی حقوق بشر ملت‌ها مصوب ۱۹۸۱ و... به صورت غیر مستقیم و کلی و یا به صورت خاص به حقوق زنان اشاره شده است و در آنها برای شناسایی و تضمین حقوق سیاسی و اجتماعی زنان تلاش شده است.

در ایران نیز، قوانین و مقررات در پرتو اسلام و بر محور قوانین اسلام به وجود آمده است. بنابراین با الهام از احکام اسلام، حقوقی برای زنان در نظر گرفته شده که در برخی موارد با اسناد و معاهدات بین‌المللی در تعارض بوده‌اند.

در همین راستا تحقیق حاضر سعی نموده است که در حد توان به بررسی حقوق عمومی و حقوق خصوصی زنان در قوانین جمهوری اسلامی ایران و اسناد و معاهدات بین المللی، توصیه نامه ها و مقاله نامه های سازمان بین المللی کار مورد بررسی قرار دهد.

تحقیقی که در حال حاضر از نظر تان می گذرد دارای دو فصل می باشد، که در بخش اول آن حقوق عمومی زنان در قوانین داخلی جمهوری اسلامی ایران و کنوانسیون های بین - المللی و در بخش دوم، حقوق خصوصی زنان در قوانین داخلی جمهوری اسلامی ایران و کنوانسیون های بین المللی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

بیان مسئله:

امروزه زنان در ایجاد و پیشرفت تمدن سهم ارزنده ای داشته و دارند اما پایگاه آنان در زندگی اجتماعی همواره متناسب با این سهم بوده و نیست. حقوق زنان یکی از مباحث مهم و مورد توجه متخصصان امر و دغدغه مهم پژوهشگری است؛ حق زنان از حقوق بنیادین و اهداف توسعه کشور است زیرا دستیابی یک جامعه به اهداف توسعه، استفاده از نیروی کار نیمی از افراد جمعیت آن حائز اهمیت فراوان است. حقوق زنان در اسناد بین المللی از جمله حقوقی است که زنان در بیشتر جوامع در مضیقه آن به سر می زنند کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان از مهم ترین اسنادی که به طور مفصل به ارزیابی مختلف حقوق زنان پرداخته است و خواستار رفع نابرابری ها محدودیت های موجود در این زمینه شده است. حقوق زنان به عنوان مطالبه حق خواهان و مدعیان عدالت همیشه بوده و بهترین شاخص ارزیابی کشورها و توسعه و پرداختن به این موضوع است.

در این تحقیق سعی شده است با نگاهی مقایسه ای به قوانین اساسی و عادی کشور ایران نقاط مثبت و منفی بررسی شده و میزان تحقق این حقوق در اجرای قوانین ایران بررسی شود

که چگونه است، همچنین با مطالعه‌ای عمیق، نارسائی‌ها و نواقص و موانع بازدارنده تحقق آن از لحاظ شکلی و محتوایی مورد بررسی قرار گرفته تا بتوانیم از یافته‌های جدید در عملیاتی کردن این حقوق در کشورمان استفاده کنیم.

پیشینه تحقیق:

حقوق زنان در ایران و کنوانسیون‌های بین‌المللی در کتب مختلف به صورت کلی و جزئی مورد اشاره قرار گرفته ولی تاکنون در این زمینه تحقیق جامع و کامل با این عنوان در داخل کشور ارائه نگردیده است. اگر چه منابع قوی از جمله کتب شهید مطهری و استاد ارجمند کاتوزیان وجود دارد که در این تحقیق نیز سعی شد از آنها به عنوان منابع معتبر استفاده نمایم.

پرسش‌های تحقیق:

پرسش‌های اصلی

- ۱- بنیان و ساختار حقوقی زنان در قوانین مدنی و سیاسی ایران به چه درجه به اصل برابری و کرامت انسانی چگونه است؟
- ۲- معیارهای موجود در قوانین ایران در خصوص حقوق زنان با معیارهای بین‌المللی چه شباهت‌ها و چه تفاوت‌هایی دارد؟

فرضیه‌ها:

- ۱- زنان بر اساس اصل کرامت انسانی و اصل برابری با مردان برابرند.
- ۲- محدودیت‌های پیش روی حقوق بنیادین زنان در قوانین مدنی، ایران ناشی از تفاوت - های جنسیتی است.
- ۳- اجرای حقوق زنان ایران با اصل کرامت انسانی و اصل برابری مطابقت دارد.
- ۴- قوانین مدنی ایران در تطابق حقوق اجراشده با اصل کرامت انسانی قابلیت تغییر هستند.

اهداف کتاب

- ۱- بررسی محدودیت‌های پیش روی حقوق زنان ایران با تکیه بر اصل برابری و کرامت انسانی.
- ۲- اساسی سازی قوانین و تحقق حقوق زنان در تدوین قوانین خانواده که باعث کاهش طلاق گردد.
- ۳- ارائه راه کارهای مناسب در این تحقیق موجب تدوین قوانین مناسب و اساسی در قوانین مدنی و سیاسی کشور شود.
- ۴- معیارهای موجود در قوانین ایران در خصوص حقوق زنان با معیارهای بین‌المللی مقایسه و وجوه تشابهات و افتراق آن شناسایی گردد.

نوع روش کار

با توجه به اینکه موضوع این کتاب موضوعی در چارچوب قانون حقوق عمومی و حقوق خصوصی می باشد به دلیل پراکندگی مطالب و منابع کمبود برخی منابع نگارنده برای گردآوری مطالب با مشکلات فراوان مواجه بوده است و سعی شده است که این تحقیق از روش تحلیل مبتنی بر روش تحلیلی - توصیفی با استفاده از منابع کتابخانه ای اسناد و منابع موجود در اینترنت و مقالات علمی استفاده شود و با فیش برداری از منابع موجود و مقالات و با توجه به برداشته های خود و نیز استفاده از نظرات حقوقدانان این کتاب را به رشته تحریر درآورم.

www.ketab.ir